

שם העבודה: הערכה קוגניטיבית, אסטרטגיות התמודדות ורווחה נפשית בקרב אמהות ואבות עם יציאת ילדיהם הבוגרים בעלי מוגבלות קוגניטיבית (אינטליגנציה גבולית / פיגור קל) למסגרת דיור בקהילה

שנה: 2009

מס' קטלוגי: 557

שם המגיש: גוני ינאי יצחק

שם המנחה: ד"ר יעל גירון

עבודת גמר לתואר מוסמך בעבודה סוציאלית, אוניברסיטת תל אביב

תקציר המחקר

הדיור הקהילתי הפך להיות חלק בלתי נפרד מהשירותים הניתנים לאנשים בעלי מוגבלות קוגניטיבית, ולמרות זאת הוא זכה לתשומת לב מעטה יחסית בעולם המחקר. פחותים המחקרים שבחנו את התמודדות המשפחה וההורים עם השתלבותם של בנם/ביתם במסגרות אלו בעיקר, חסרים מחקרים בהם נחקרה התמודדות האבות עם אירוע זה (טוביאס, 2006; לורי, 1999; שוורץ, 1993). מחקר זה בא לענות על חסך זה ומטרתו הינה לבחון את ההערכה קוגניטיבית (תפיסת האירוע) דפוסי התגובה (אסטרטגיות ההתמודדות), הרווחה הנפשית והתפקוד ההורי בקרב אמהות ואבות לנוכח אירוע יציאה מהבית של ילדם בעלי מוגבלות קוגניטיבית ברמת חומרה נמוכה למסגרות דיור בקהילה. בנוסף נאספו נתונים לגבי מספר משתנים אישיים, סוציו דמוגרפים ותהליך ההשמה במסגרות דיור בקהילה על מנת לבחון קשר אפשרי בין המשתנים הללו לבין שלושת משתני המחקר העיקריים. במחקר השתתפו 68 הורים (45 אמהות ו-23 אבות) לבוגרים בעלי מוגבלות קוגניטיבית עם אינטליגנציה גבולית או פיגור קל, שילדם יצא מהבית למסגרת דיור בקהילה עד שנתיים לפני מועד ההשתתפות במחקר. ארבעה שאלונים סגורים היוו את כלי המחקר: שאלון פרטים אישיים וסוציו דמוגרפים המתייחס למאפייני ההורים, מאפייני הילד בעל המוגבלות ותהליך ההשמה והתאקלמות במסגרות דיור בקהילה; שאלון הערכה קוגניטיבית הבוחן את תפיסת אירוע היציאה מהבית כאיום או כאתגר; שאלון התמודדות אשר בודק שני סוגי אסטרטגיות התמודדות - ממוקדת בבעיה או ממוקדת ברגש ושאלון הבוחן מדד כללי לרווחה נפשית הבנוי משני פרמטרים: רווחה נפשית ומצוקה נפשית.

חמש השערות מחקר עמדו בבסיס המחקר- **השערה הראשונה** כי ימצאו קשרים בין משתני המחקר- הערכה קוגניטיבית, אסטרטגיות התמודדות ורווחה נפשית אוששה חלקית: נמצא קשר חיובי מובהק בין תפיסת האירוע כאיום לבין אסטרטגית התמודדות ממוקדת בעיה ולבין אסטרטגית התמודדות ממוקדת ברגש. לעומת זאת, תפיסת האירוע כאתגר נמצאה במתאם חיובי מובהק רק עם אסטרטגית התמודדות ממוקדת ברגש.

כמו כן, נמצא קשר שלילי מובהק בין רווחה נפשית לבין תפיסת האירוע כאיום וכן קשר חיובי מובהק בין מצוקה נפשית לבין תפיסת האירוע כאיום, אך לא נמצאו קשרים מובהקים בין הערכת האירוע כאתגר לבין רווחה ומצוקה נפשית. נמצא קשר חיובי מובהק בין מצוקה נפשית לבין אסטרטגית התמודדות ממוקדת ברגש, לעומת זאת לא נמצאו קשרים מובהקים בין מצוקה ורווחה נפשית לבין אסטרטגית התמודדות ממוקדת בבעיה, ובין רווחה נפשית לבין אסטרטגית התמודדות ממוקדת ברגש.

השערת המחקר השנייה עסקה בהערכה הקוגניטיבית של אירוע היציאה מהבית והתחלקה לשתיים: חלקה הראשון שאושש היה כי ההורים תפסו את האירוע כמתגר יותר מאשר כמאיים, בחלקה השני לא נמצאו הבדלים בין האבות לאמהות במידת האיום והאתגר אשר אפיינו את אופן תפיסת האירוע.

השערת המחקר השלישית עסקה באסטרטגיות התמודדות. נמצא שימוש רב יותר באסטרטגיות התמודדות ממוקדת בבעיה בהשוואה לאסטרטגית התמודדות ממוקדת ברגש בקרב ההורים. מנגד לא אוששה ההשערה בדבר הבדלים בשימוש באסטרטגיות התמודדות בין אמהות לאבות.

השערת המחקר הרביעית נגעה במשתנה רווחה נפשית ותפקוד הורי (בתחומים: בריאות, עבודה, זוגיות, הורות, חברה ופנאי) והתחלקה למספר השערות משנה: אוששה ההשערה כי רווחתם הנפשית של ההורים תהיה גבוהה יותר ממצוקתם הנפשית וכן נמצאו הבדלים בין האבות והאמהות במידת רווחתם הנפשית: אמהות נמצאו בעלות רווחה נפשית נמוכה יותר מאשר אבות.

בהתייחס לתפקוד ההורי: נמצאו הבדלים מובהקים רק לגבי תפקוד בזוגיות, אבות דיווחו על מידת תפקוד גבוהה יותר בתחום זה מאשר דיווחו האמהות.

נמצא מתאם שלילי מובהק בין תפיסת אירוע היציאה מהבית כאיום לבין תפקוד ההורה בתחום הזוגיות, ההורות והחברתי: ככל שההורה תפס את האירוע כמאיים יותר, כך הוא דיווח על תפקוד נמוך יותר בתחומים אלו. נמצא מתאם חיובי מובהק בין התמודדות ממוקדת בבעיה לבין תחום העבודה לעומת זאת, התמודדות ממוקדת ברגש לא נמצאה כקשורה לאף אחד מתחומי התפקוד. נמצאו מתאמים חיוביים מובהקים בין רווחה נפשית לבין תפקוד בתחומי הזוגיות, ההורות, החברים והפנאי, ומתאם שלילי מובהק בעל עוצמה בינונית נמצא בין מצוקה נפשית לבין תפקוד בתחום ההורות והפנאי.

השערת המחקר החמישית עסקה בקשר בין משתנים אישיים וסוציו דמוגרפים ובין משתני המחקר העיקריים:
נמצא קשר בין גיל, שנות השכלה ומצב כלכלי, מידת חומרת האבחנה של ה/בת בעל מוגבלות קוגניטיבית, לבין חלק ממשתני המחקר. עוד נמצא קשר בין משך הזמן מאז היציאה מהבית, היות ההורים שותפים בהחלטה/יוזמה לגבי היציאה מהבית ושביעות רצון מהמסגרת לחלק ממשתני המחקר. בסיומה של עבודה זו נידונו משמעות הממצאים, מגבלות המחקר והשלכותיו על הידע התיאורטי, המחקרי והטיפולי.

המלצות מעשיות:

יש להביא למודעות של אנשי מקצוע את מורכבות התופעה שנמצאה במחקר. באופן ספציפי עליהם להיות ערים לצורכי ההורים להיות מעורבים בקבלת ההחלטה על היציאה מהבית, ולהרגיש שליטה בנעשה עם ילדם במסגרת כדי להתמודד באופן יעיל עם אירוע זה.

(2003; לוי-רבינוביץ, Feinstien&Conroy, 1995; Blacher & Peiffer, 1996; Baker,)

זאת בנוסף לצורך שלהם לקבל תמיכה בתוך ולאחר תהליך היציאה מהבית על מנת למלא את "הריק" הנוצר לאחר יציאת הילד למסגרת הטיפולית. עוד עולה הצורך להעשיר את ההורים בידע כיצד ליצור ולמצוא את "המרחק המתאים" בינם לבין ילדיהם (ברק, 2006). כמו כן, יש להביא למודעות אנשי המקצוע כי שביעות רצונם של ההורים מהמסגרת משמעותית ביותר להתמודדות חיובית עם תהליך ההשמה במסגרת והיא בעלת השפעה מכרעת על רווחתם הנפשית של ההורים.

נמצא חשוב שעלה מהמחקר הינו כי שביעות הרצון הנמוכה ביותר בקרב ההורים נמצאה כלפי שירותי עובדים סוציאליים. בשירותי רווחה זאת בשונה משביעות רצונם של ההורים מאנשי המקצוע והצוות במסגרת הדיור בקהילה. נתונים אלו חשובים ללשכות הרווחה המהווים את הגוף האחראי על ההכנה הרגשית והבירוקרטית

مؤسسة "شاليم"
لتطوير خدمات للشخص ذو
التخلف العقلي في السلطات المحلية

The Shalem Fund
for Development of Services for People with
Intellectual Disabilities in the Local Councils

פיתוח שירותים לאדם עם מוגבלות שכלית
התפתחותית ברשויות המקומיות

הכרוכה בהתמודדות משפחה עם השמה של בוגר בעל מוגבלות קוגניטיבית במסגרת דיור בקהילה עד להיקלטותו במסגרת. אנו מודעים לעומס בו שרויים עובדי לשכות הרווחה אך עם זאת ממליצים להם להעמיק ולבדוק מהם הדברים אשר מקטינים את שביעות רצונם של ההורים ומה עשוי להגדיל את שביעות רצונם.